

Academic Article

**BRAHMAVIHĀRA: CULTIVATING THE TEACHER'S MIND TO DIVERSE LEARNER
LEVELS BASED ON THE FOUR KINDS OF PERSONS**

พรหมวิหาร 4 กับการปรับท่าทีจิตครูต่อนักเรียนต่างระดับจำแนกตามหลักบัว 4 เหล่า

Received: May 17, 2025

Revised: June 14, 2025

Accepted: June 17, 2025

Montree Linphoo^{1*} Phra Futrakool Buddharakkhito (Linphoo)² and Kannika Phantong³
มนตรี หลินภู^{1*} พระพุทระกูล พุทธรักขิโต(หลินภู)² และกรรณิการ์ พันทอง³

¹Faculty of Education, Kampaengphet Rajabhat University

²Faculty of Education, Kalasin Buddhist College

³Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

*Corresponding Author, Email: montreegate@hotmail.com

Abstract

The objective of this academic article is to present how teachers can adapt their negative fundamental attitudes into positive ones toward learners with varying intellectual levels, as classified by “The Principle of the Four Kinds of Persons.” This article explains how these adaptations can be achieved through the application of the Four Sublime States of Mind (Brahmavihāra). The adaptations are: 1) Loving-kindness (Mettā) – a transformation from a neutral or indifferent mental state to loving-kindness toward learners with an intermediate intellectual level, who are perceived as lotus buds about to reach the surface of the water (Vipacitaññū). These learners are able to learn through explanations and contextual understanding. 2) Compassion (Karūṇā) – an adaptation from feelings of tiredness and distress to state of pity and sympathy toward learners with low intellectual levels. These learners are compared to lotuses under the water (Neyya), meaning they require maximum encouragement and reinforcement to stimulate determination and effort. 3) Sympathetic joy (Muditā) – an adaptation from a lack of confidence and anxiety into admiration and appreciation for learners with high intellectual learning levels. These learners are compared to lotuses above the water (Ugghaṭṭitaññū), representing students who are gifted and quick to learn 4) Equanimity (Upekkhā) – an adaptation from ignorance to acceptance and letting go (Padaparama), when dealing with learners with

limited intellectual learning ability, who are compared to lotuses beneath the mud. These learners are considered unable to develop self-control or adhere to rules effectively. Such abilities are often necessary for inclusive education management. In conclusion, if teachers adjust their mental attitude in accordance with students' intellectual learning levels, it will lead to an increased positive attitude towards students. The mind's quality will elevate and excellently grow, leading to success in teaching and learning. Consequently, students will likewise develop their positive thoughts, attitudes and behaviors.

Keywords: The Four Sublime States of Mind, The Four Kinds of Persons, Teacher Attitude, Learning Intellectual Levels

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการปรับท่าทีจิตพื้นฐานด้านลบของครูให้เป็นบวกเพื่อให้สอดคล้องกับระดับปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งจำแนกตามหลักบัว 4 เหล่า โดยการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรม 4 ประกอบด้วย 1) ปรับท่าทีจิตที่ราบเรียบ นิ่งๆ เงยๆ เป็นความรักความปรารถนาดี (เมตตา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญาการเรียนรู้ปานกลาง ซึ่งเปรียบได้กับบัวปริ่มน้ำ (วิปจิตัญญู) ที่เรียนรู้ได้ด้วยการอธิบาย ขยายความเพิ่มเติม 2) ปรับท่าทีจิตที่เหนื่อยหน่าย ลำบากใจเป็นความสงสารเห็นใจ (กรุณา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญาการเรียนรู้ต่ำซึ่งเปรียบกับบัวใต้น้ำ (เนยยะ) ที่เรียนรู้ได้ช้าด้วยการเคี่ยวเข็ญ สอนเสริม ผลักดันให้เกิดความมุ่งมั่นพยายาม 3) ปรับท่าทีจิตที่ไม่มั่นใจ วิตกกังวลเป็นความชื่นชมยินดี (มุทิตา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญาการเรียนรู้สูงซึ่งเปรียบได้กับบัวพ้นน้ำ (อุชจฏัญญู) ที่เป็นอัจฉริยะ เรียนรู้ได้เร็วและ 4) ปรับท่าทีจิตที่เฉยเมย ไม่แยแสเป็นการยอมรับและปล่อยวาง (อุเบกขา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญาการเรียนรู้จำกัดซึ่งเปรียบได้กับบัวใต้อก (ปทปรมะ) ที่ไม่สามารถพัฒนาได้โดยให้รู้จักควบคุมตนเองอยู่ในกฎระเบียบและอาจจำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนรวม หากครูปรับท่าทีจิตแต่ละด้านให้สอดคล้องกับระดับปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่มจะทำให้มีทัศนคติด้านบวกต่อนักเรียนเพิ่มขึ้น จิตมีคุณภาพสูง เต็มโตและดีงาม แสดงออกอย่างเหมาะสมซึ่งจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนและจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรักใคร่ เคารพและพฤติกรรมสะท้อนด้านบวกเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: พรหมวิหาร 4 บัว 4 เหล่า ท่าทีจิตครู ระดับสติปัญญาการเรียนรู้

บทนำ (Introduction)

วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ขับเคลื่อนสังคมให้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากคำกล่าวที่ว่า “ปลาใหญ่กินปลาเล็กเป็นปลาเร็วกินปลาช้า” มนุษย์จะอยู่รอดและอยู่ดีมีความสุขต้องปรับตัวให้ได้ทั้งการดำเนินชีวิตที่จะต้องทำมาหากินแต่ละวันและสิ่งสำคัญคือปรับสภาพจิตใจให้คิดบวกจึงจะมีความสุขเพราะท่ามกลางการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อแย่งพื้นที่ความสำเร็จด้านต่าง ๆ ความนึกคิดเชิงลบจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เช่น เครียด วิตกกังวล กัดดัน บีบคั้น เป็นต้น อาการเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อครูในบริบทการศึกษาด้วยเพราะครูจะต้องทำงานกับคนโดยตรงนั่นคือนักเรียน ซึ่งมีความหลากหลายทั้งลักษณะนิสัย พฤติกรรมการเรียนรู้ ระดับการรู้คิดที่ต่างกัน อีกทั้ง ผู้เรียนยุคใหม่ยังโตมากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งทุกอย่างสะดวกรวดเร็วเพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัสทำให้พฤติกรรมหมกมุ่นกับสื่อสังคมออนไลน์ทั้งในและนอกชั้นเรียนและมักใช้ในด้านลบมากกว่าด้านบวก เช่น ติดเฟสบุ๊ค ติดเกมออนไลน์ เป็นต้น มีชีวิตอยู่กับอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ตมากกว่าสนใจการเรียน (Jirawattanased, 2016) และผลสำรวจยังพบอีกว่า เยาวชนไทยกลุ่ม Gen Z (อายุ 10-21 ปี) มีการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันมากที่สุดและมีแนวโน้มการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยถึงวันละ 10 ชั่วโมง

35 นาที ในวันธรรมดาและเพิ่มขึ้นถึงวันละ 12 ชั่วโมงในวันหยุดโดยใช้ไปกับสื่อสังคมถึงร้อยละ 87.1 ผ่านอุปกรณ์สื่อสารอย่าง โทรศัพท์มือถือ (Suteetorn, 2021) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสนใจหน้าจอบมากกว่าการสอนของครูซึ่งเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้และส่งผลกระทบให้ครูมีท่าทีจิตด้านลบและอาจมองนักเรียนเชิงตำหนิ เช่น เด็กไม่สนใจเรียน มัวเล่นแต่โทรศัพท์ กดแต่มือถือ เป็นต้น นำสู่พฤติกรรมกรรมการสอนที่ไม่เหมาะสมเป็นต้นว่า ปล่อยปละละเลยผู้เรียน ท้อแท้กับการสอน หงุดหงิดกับนักเรียนบางคนที่ไม่สนใจในบทเรียน

ความสำเร็จในอาชีพครูขึ้นอยู่กับความสุขในการทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ ตระหนักในคุณค่าและเห็นความหมายในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ มีฉันทศน์ต่อนักเรียนในทิศทางบวกไม่ว่าจะยากดีมีจน สติปัญญาการเรียนรู้ระดับใด เป้าหมายสำคัญของครูคือทำหน้าที่สอนให้ดีที่สุดเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ความสุขครูจึงขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อนักเรียนมีทักษะความสามารถ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ นั่นคือรางวัลแห่งความภาคภูมิใจของครู ทั้งนี้ ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญเนื่องด้วยเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ ครูจะต้องมีคุณภาพและมีความสุขสนุกกับการทำหน้าที่ มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนจึงจะทำให้ตัวครูเองมีความสุขในการสอนและยังส่งผลให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน

ทัศนคติที่ดีคือท่าทีของจิตที่มีต่อผู้เรียนในทิศทางบวก มีแนวคิดเติบโต (Growth mindset) ที่เห็นคุณค่าและเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ หากได้รับโอกาสหรือความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจากครูผู้สอน ครูผู้สอนจะต้องเต็มใจที่จะพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านด้วยความเอาใจใส่และมุ่งมั่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ (Phoyen, 2016) มีคุณลักษณะด้านจิตใจที่มีเมตตาปรารถนาดีต่อผู้เรียน (Linphu & Linphoo, 2023) เป็นครูด้วยหัวใจที่คำนึงถึง “คุณค่า” มากกว่า “มูลค่า” (Linphoo, 2021) ที่มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ (Linphoo, 2018) หรือเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา ไม่ปล่อยปละละเลยให้ผู้เรียนเผชิญชะตากรรมการเรียนรู้เพียงลำพัง ตั้งใจสอนและสนใจลีลาการเรียนรู้ (Learning style) ของผู้เรียนทุกคน ให้การปรึกษาที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร จัดสอนเสริมเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจในเรื่องใดหรือเรียนไม่ทันเพื่อนร่วมชั้น พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการแสดงออกของท่าทีจิตครูที่ได้รับการขัดเกลามาอย่างเหมาะสม เมื่อครูมีท่าทีจิตดีงามจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของ นักเรียนในทางที่ดีเช่นเดียวกัน

พระพุทธศาสนาได้ให้หลักการสำคัญที่สามารถนำมาใช้เพื่อปรับท่าทีจิตครูให้เกิดความดีงามเรียกว่า “พรหมวิหารธรรม” เป็นหลักการที่ช่วยให้ครูมีวิวัฒนาการ มีจิตใจประเสริฐ ประกอบด้วย 1) ความรักความปรารถนาดี (เมตตา) 2) ความสงสารเห็นใจ (กรุณา) 3) การชื่นชมยินดี (มุทิตา) และ 4) การวางใจให้เป็นกลาง (อุเบกขา) (Gautami et al., 2023) หากครูมีท่าทีจิตเช่นนี้จะทำให้เป็นที่น่ารักน่าเคารพ น่าเชื่อถือศรัทธาและได้รับการยกย่องให้เกียรติจากนักเรียนและคนในสังคม อีกทั้ง ยังเป็นแรงผลักดันพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเพราะทัศนคติเชิงบวกของครูจะส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ มุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาตัวเองให้บรรลุเป้าหมายตามที่ครูคาดหวังและกล้าเผชิญปัญหาอุปสรรคในการศึกษาเล่าเรียนตามที่ตนเองตั้งใจไว้

นอกจากนี้ หากครูปรับท่าทีของจิตให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญาในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนจะช่วยให้เกิดความกลมกลืนระหว่างตัวครูเองกับนักเรียนทำให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้โดยง่าย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและจะสร้างจิตวิญญาณครูให้สมบูรณ์ได้ ซึ่งผู้เขียนแบ่งระดับสติปัญญาของนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ตามหลักบัว 4 เหล่า ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงเทียบกับบัวเหล่าที่ 1 ซึ่งโผล่พ้นน้ำเพื่อรอแสงอาทิตย์แล้วจะแบ่งบานทันที กลุ่มที่ 2 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญานกลางเทียบกับบัวเหล่าที่ 2 ซึ่งปรึมน้ำและจะโผล่ขึ้นเหนือน้ำเพื่อรอแสงอาทิตย์ตกกระทบในวันถัดไป ถึงจะแบ่งบาน กลุ่มที่ 3 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำเทียบกับบัวเหล่าที่ 3 ซึ่งอยู่ใต้น้ำรอเวลาเจริญเติบโตและจะโผล่พ้นน้ำเพื่อรอแสงอาทิตย์ตกกระทบถึงแบ่งบานในวันต่อ ๆ ไป และกลุ่มที่ 4 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาจำกัดเทียบกับบัวเหล่าที่ 4 ซึ่งอยู่ใต้โคลนตมที่ไม่มีโอกาสได้รับแสงอาทิตย์ส่งผลให้ตกเป็นเหยื่อของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ

บทความนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอการปรับท่าทีจิตครูพื้นฐานด้านลบแต่ละด้านให้เป็นบวกด้วยหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยจำแนกตามหลักบัว 4 เหล่า ซึ่งจะทำให้ครูมีคุณภาพจิตที่ดีงาม มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมและยังช่วยเสริมสร้างหัวใจของคนเป็นครูที่แท้จริง

พรหมวิหาร 4 : ที่อยู่ที่ทำให้จิตดีงาม (Four sublime states of mind : dwelling for high quality of mind)

จิตเป็นพลังงานชนิดหนึ่งที่เคลื่อนไหวตลอดเวลาผ่านพฤติกรรมภายใน เช่น การคิดจินตนาการ ความรู้สึก การระลึกรู้ถึง เป็นต้น และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมภายนอก จิตนั้นไม่มีรูปร่างแต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกรูปแบบทั้งบวกและลบ ทุกการกระทำจะถูกจิตผลักดันให้แสดงออกตลอดเวลาจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม กล่าวคือ แสดงออกทั้งรู้ตัวอันมาจากจิตสำนึก (Consciousness) หรือไม่รู้ตัวที่เป็นความพลั้งเผลออันมาจากจิตใต้สำนึก (Unconscious) ดังนั้น จะรู้สึกสุขหรือทุกข์ เครียด สงบ ผ่อนคลาย ล้วนแต่ได้รับการกระตุ้นจากการทำงานของจิตทั้งสิ้น จิตจึงถือว่าเป็นจุดศูนย์รวมของพลังงานขับเคลื่อนพฤติกรรมมนุษย์ ดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

“มโนปุพฺพงคมา ฌมมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา มนสา เจ ปสนเนน ภาสตี วา กรโติ วา ตโต นํ สุขมนเวติ ฉายาว อนุปายินีฯ”	“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นประธาน มีใจเป็นใหญ่ เกิดขึ้นจากใจ หากมีใจผ่องใส จะพูดหรือทำอะไรก็ตาม ความสุขย่อมตามเขาไปเหมือนเงาที่ตามตัวไปฉะนั้น”
---	--

สอดคล้องกับ Suratesho (2012) ที่กล่าวว่า ใจมนุษย์เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ เป็นศูนย์รวมความรู้สึก ความจำ ความนึกคิด ความรู้ต่าง ๆ เป็นที่รับความสุขและความทุกข์ทั้งมวลและเป็นบ่อเกิดแห่งการกระทำทุกประการของเจ้าของ ดังนั้น ธรรมทั้งหลายคือความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของมนุษย์จึงชื่อว่า มีใจเป็นประธาน มีใจเป็นใหญ่และเกิดขึ้นมาจากใจทั้งสิ้น ดังภาษิตไทยที่ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว”

สถานที่พักพิงที่จะทำให้จิตมีคุณภาพ พุทธศาสนาเรียกว่า “พรหมวิหารธรรม” บุคคลใดหมั่นฝึกหัดจิตให้อยู่ในพรหมวิหารบ่อ ๆ จะทำให้สภาพจิตเข้าสู่ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะ ความนึกคิดดีงาม ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว ไม่หลงยึดติดแต่ตัวเอง หากแต่จะคำนึงถึงคนอื่น รู้จักใจเขาใจเรา เห็นอกเห็นใจคนอื่นมากขึ้นและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ตามสรรพกำลังความสามารถของตัวเอง

“พรหมวิหาร” ประกอบด้วย 2 คำ คือ “พรหม” กับ “วิหาร” โดยคำว่า “พรหม” เป็นชื่อใช้เรียกพระนามของมหาเทพผู้ยิ่งใหญ่หนึ่งในสาม (ตรีมูรติ) ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นพระเจ้าผู้สร้าง (Nareerak, 2023) ผู้ลิขิตความเป็นไปของทุกสรรพชีวิต เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ทุกคน มีพระพักตร์ 4 ด้าน ดังปรากฏในรูปเคารพตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่วนในทางพระพุทธศาสนาจะให้ความหมายในเชิงธรรมาธิฐาน (พรหม 4 หน้า : เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา) กล่าวคือเป็นการเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตของบุคคลที่จะทำให้เป็นผู้ประเสริฐ มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ เข้าถึงความจริงอันสูงสุด (Ultimate truth) ขณะที่คำว่า “วิหาร” หมายถึง ที่อยู่หรือที่พักของจิตใจ สถานที่ที่เข้าไปที่ประเสริฐซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจความจริงที่ปลดปล่อยชีวิตให้เป็นอิสระ (Das & Barik, 2020) คุณธรรมอันเป็นสถานที่พักหรือที่จับของจิต อารมณ์ที่ทำให้จิตจับจดผู้จะเป็นใหญ่หรือเข้าถึงความประเสริฐจะต้องวางจิตให้อยู่ในหลักพรหมวิหารธรรมนี้

ดังนั้น “พรหมวิหาร” จึงหมายถึง ที่พักพิงของจิตหรือการที่จิตจับจดอยู่กับสภาพที่มีคุณค่าที่ทำให้เกิดความงามงามอ่อนโยน นิ่มนวล การเอาใจจับอยู่ในอารมณ์แห่งความประเสริฐหรือเอาใจไปขังไว้ในความดีที่สุด (Mamsane, 2016) เป็นคุณธรรมประจำใจอันประเสริฐหรือธรรมประจำใจของผู้เป็นใหญ่ เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เพื่อเป็นหลักใจและกำกับความประพฤติให้เป็นไปโดยชอบ ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นสถานที่อยู่ของพระพรหม เป็นธรรมที่ช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันด้วยความสุข

ไม่เบียดเบียน เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจอันประเสริฐ เมื่อผู้ปฏิบัติหลักธรรมนี้แล้วจักเป็นเช่นพระพรหม เข้าถึงสภาวะและจิตถูกหุ้มห่อด้วยวิญญานอันประเสริฐซึ่งช่วยให้ความรู้สึกนึกคิดกว้างใหญ่ดุจพระพรหม (Panyawutto, 2023; Piyawannano, 2021; Chatterjee, 2018) มี 4 ประการ ได้แก่ (P.A. Payutto, 2007)

1. เมตตา (Loving-kindness) คือ ความรักความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข Kumkeiw (2002) ชี้ให้เห็นว่า ความรักที่เป็นความเมตตานี้ ไม่ใช่ความรักที่เจือไปด้วยเพศหรือการภักดี (ความใคร่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส) ไม่มีความผูกพัน แต่เป็นความรักความปรารถนาที่จะทำให้อื่นได้ดีมีสุข เป็นความรู้สึกปรารถนาดีที่มีความบริสุทธิ์เป็นพื้นฐาน ไม่มีเยื่อใยอาลัยและปรารถนาการเรียกร้องต้องการการได้รับการตอบแทนในลักษณะใดลักษณะหนึ่งและไม่เกี่ยวข้องกับความรักแบบเสนหา (รักแบบหนุ่มสาวที่เจือปนด้วยความต้องการทางเพศ) เพราะความรักแบบเสนหาจะมีลักษณะต้องการผลตอบแทน ถ้าไม่มีการตอบสนองจะกลายเป็นความโกรธ (Pannawaro, 2017)

2. กรุณา (Empathy) คือ ความสงสารที่อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งหลาย Jindasawad (2021) ขยายความว่า เป็นสภาวะของจิตที่ห่วงใยไปเพราะความทุกข์ของผู้อื่นเหมือนอย่างถ้าซื้อได้ก็จะซื้อความทุกข์ของเขาที่จะช่วยทำให้ความทุกข์หมดสิ้นไป จึงมีอาการที่ทนเฉยอยู่ไม่ได้ต้องชวนช่วยช่วยเหลือเพื่อบำบัดทุกข์ ปราศจากความคิดเบียดเบียนซ้ำเติม เห็นใครตกอยู่ในความทุกข์ ไม่มีที่พึงจะทนอยู่ไม่ได้ที่จะต้องคิดช่วย โดยเป็นการช่วยเหลืออย่างบริสุทธิ์ใจเพื่อให้เขาพ้นไปจากทุกข์และสาเหตุแห่งทุกข์ เป็นความปรารถนาให้บุคคลที่กำลังอยู่ในความลำบากมีอิสระจากความทุกข์และความมืดมน เป็นการกระทำที่เปิดใจต่อคนอื่นคล้าย ๆ กับรู้สึกร่วมไปกับคน ๆ นั้นเหมือนตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันทั้ง ๆ ที่ตัวเองไม่เคยมีประสบการณ์นั้นมาก่อน แต่สามารถรับรู้ความเจ็บปวดนั้นได้ (Nareerak, 2023; Swe, 1985)

3. มุทิตา (Sympathetic Joy) คือ ความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำสิ่งดีงามหรือประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป จะรู้สึกพลอยยินดีบันเทิงใจด้วยพร้อมที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน สอดคล้องกับ Mokharat (2017) กล่าวว่า มุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตมองสบันเทิงก้องปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงอยู่ในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป Gautami et al. (2023) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบด้านมุทิตา พบว่า มี 7 องค์ประกอบ คือ (1) เป็นสุขหรือรู้สึกมีความสุขเมื่อคนอื่นประสบความสำเร็จ (2) ไม่อิจฉาริษยาในความโชคดีของคนอื่น (3) ช่วยให้อื่นบรรลุความสุขและความสำเร็จ (4) ให้การสนับสนุนและชื่นชมคนอื่น (5) มีความสุขที่ได้แบ่งปันความสุขกับคนอื่น ๆ (6) ไม่อิจฉาที่คนอื่นมีความสุขและไม่รู้สึกสุขเกินกว่าที่คนอื่นเป็นและ (7) พัฒนาทัศนคติชื่นชมกับความสุขของคนอื่น

4. อุเบกขา (Equanimity) คือ ความมีใจเป็นกลาง ปราศจากอคติความลำเอียง มองตามเป็นจริงโดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรงดุจดาวซึ่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่แต่ละคนกระทำและพร้อมที่จะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผลและความเที่ยงธรรม กิริยาที่วางเฉย ภาวะที่วางเฉยในสัตว์ทั้งหลายเห็นความเท่าเทียมในบุคคลทั้งหลาย ไม่รู้สึกดีใจหรือเสียใจ พิจารณาเห็นการกระทำที่ได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ประกอบสร้าง พร้อมที่จะพิจารณาไตร่ตรองและปฏิบัติไปตามธรรม (Pannawaro, 2017) สอดคล้องกับ Shotintharo (2014) ที่กล่าวว่า การวางเฉยเป็นการปล่อยวางขณะรับรู้ความรู้สึกยินดีและไม่ยินดีที่มีเหตุเกิดขึ้นกับสัตว์ทั้งหลายที่มีกรรมเป็นของของตน รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยจิตปล่อยวางที่เข้าใจความจริงด้วยปัญญาอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยด้านการกระทำของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า ผู้ที่จะมีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว มีความเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐดุจพระพรหมจะต้องนำจิตไปจับอยู่ในหลักพรหมวิหาร 4 ประการ ได้แก่ (1) เมตตา คือ ภาวะจิตมีความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข (2) กรุณา คือ ภาวะจิตที่รู้สึกสงสารเมื่อผู้อื่นประสบความทุกข์ยากลำบาก ปรารถนาที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากสภาพนั้น (3) มุทิตา คือ ภาวะจิตที่พลอยยินดีชื่นชมเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จและ (4) อุเบกขา คือ ภาวะจิตที่วางอยู่ในความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง

ด้วยรัก ชัง ชอบ หลง กลัว คุณสมบัติเหล่านี้จะส่งผลให้จิตเกิดภาวะ ตึงต้าม สุภาพอ่อนโยน ไม่แข็งกระด้าง กว้างขวาง ไม่คับแคบที่นึกถึงแต่ตัวเองเป็นสำคัญ แต่คำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความรักความห่วงใย อยากให้ทุกชีวิตพ้นไปจากทุกข์ ประสบแต่ความสุข ไม่รู้สึกอิจฉาริษยาในความสำเร็จของคนอื่น แต่จะพลอยชื่นชมยินดี อีกทั้งให้อภัยซึ่งกันและกันเมื่อล่วงเกินด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ไม่เก็บเป็นความเคียดแค้นชิงชังจนกลายเป็นความเศร้าหมองขุ่นมัว

ระดับความต่างด้านสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามหลักบัว 4 เหล่า (Different levels of students' intellect in learning classified into the four kinds of persons)

บริบทการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องเผชิญกับปัญหาอันเกิดจากระดับสติปัญญาในการเรียนรู้และพฤติกรรมอื่น ๆ ของนักเรียนที่แตกต่างกัน แม้จะอยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน อายุเท่ากัน ทว่านักเรียนแต่ละคนนั้นมีลักษณะแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น ความรู้ความสามารถ ความสนใจใส่ใจในการเรียนรู้ ไหวพริบปฏิภาณ ลักษณะนิสัยรวมถึงความถนัด ความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนบางคนเรียนรู้ได้เร็ว มีความคล่องแคล่วในการทำกิจกรรม ขณะที่บางคนเรียนรู้ได้ช้า อืดอาด ขาดความมุ่งมั่น บางคนชอบทำกิจกรรมมากกว่าการนั่งเรียนเฉย ๆ ความแตกต่างเหล่านี้เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และสภาพแวดล้อมตลอดจนลักษณะนิสัยบางประการที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่ได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรม คณะผู้เขียนได้แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 ระดับ โดยยึดหลักอุปมาอุปไมยซึ่งจำแนกตามประเภทดอกบัว 4 เหล่า ที่ปรากฏในพุทธศาสนา ประกอบด้วย

1. นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง (The genius) ความสามารถเป็นเลิศ ผู้เรียนระดับนี้มีคุณสมบัติพิเศษ มีศักยภาพความสามารถสูงในการเรียนรู้ มีไหวพริบปฏิภาณคล่องแคล่ว สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไตร่ตรองพิจารณาได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน P.A. Payutto (2021) กล่าวว่า ผู้ที่พอยกหัวข้อก็รู้ ผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลันแต่พอท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง ปัญหาเฉียบแหลม มีทักษะการคิดสูง ใคร่ครวญเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งแม้จะเรียนรู้เพียงครั้งแรกหรือครูเพียงแค่ยกหัวข้อเรื่องที่จะสอนขึ้นมากล่าวก็สามารถทำความเข้าใจด้วยตัวเองได้ทันที เรียกได้ว่า “เป็นอัจฉริยะบุคคล” เช่นเดียวกับ Wongmontha (2009) ที่กล่าวว่า บุคคลระดับนี้มีคุณสมบัติฉลาด มีความเห็นถูกต้อง เมื่อได้สดับตรับฟังธรรมก็สามารถรู้และเข้าใจในเวลาอันรวดเร็ว เปรียบได้กับดอกบัวเหล่าที่ 1 (อุชฌฏิตัญญู) ที่ชูดอกตูมขึ้นพ้นน้ำแล้ว หน่อเนื้อสูงกว่าระดับน้ำซึ่งพ้นแล้วจากอันตรายทั้งหลายที่เกิดจากสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ และรอแสงอาทิตย์ขึ้นสาดส่องเท่านั้นก็สามารถแบ่งบานได้ทันที

2. นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาปานกลาง (The intellectual) เรียนรู้ได้หากจัดการเรียนการสอนตามปกติ ผู้เรียนระดับนี้สามารถรู้และเข้าใจสิ่งที่ครูอธิบายขยายความเพิ่มเติม ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของสิ่งที่เรียนได้ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและนำไปฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำของครูก็จะช่วยให้เกิดความกระจ่าง เข้าใจในหลักการ วิธีการที่ปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ Saengphare & Peerapornwiput (2020) ที่กล่าวว่า พวกที่มีสติปัญญาดี มีความเห็นถูกต้องดีงาม เมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มเติมจะสามารถรู้และเข้าใจได้ในเวลาอันไม่ช้า เปรียบได้กับดอกบัวเหล่าที่ 2 (วิปจิตัญญู) ที่โผล่ดอกตูมเสมอรระดับผิวน้ำ หน่อเนื้อแข็งแรงที่ปลาเต่าไม่สามารถแตะ เจาะกินได้ รอวันต่อไปเพื่อเจริญเติบโตและรับแสงอาทิตย์ตกกระทบถึงจะแบ่งบานได้

3. นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ (The trainable) ความสามารถพอฝึกได้และเรียนรู้ได้หากมีความพยายามเพิ่มมากขึ้นไม่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจนไม่สามารถพัฒนาได้ ผู้เรียนระดับนี้จะต้องใช้ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มุ่งมั่นทุ่มเท และมีความขยันมากกว่า 2 ประเภทแรก ครูจะต้องคอยอบรมพร่ำสอน ผลักดัน ชี้แนะ จำจี้จำไซ เคี้ยวเชียวในการเรียนรู้และผู้เรียนเองจะต้องหมั่นศึกษาค้นคว้า ฝึกหัดและนำไปปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ เพื่อให้เกิดการซึมซับและทำความเข้าใจให้กระจ่างในสิ่งที่เรียน Kittisophon et al. (2018) กล่าวว่า บุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญานาถที่ต้องพากเพียรค้นคว้า ไต่ถาม หมั่นศึกษาเล่าเรียนและคบกับภิกษุผู้มีศีลธรรมจึงจะสามารถรู้เห็นแจ้งในธรรมได้ เปรียบได้กับดอกบัวเหล่าที่ 3 (เนยยะ) ที่ดอกตูมยังจมอยู่ในน้ำ แต่หน่อเนื้อ

ก้านเริ่มแข็งแรง ปลา เต่าหรือสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เริ่มไม่สามารถแหะกินได้ รอเวลาเจริญเติบโตเพื่อไผ่ล้นน้ำและแบ่งบานเมื่อได้รับแสงอาทิตย์ในวันต่อ ๆ ไป

4. ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาจำกัด (An idiot) ที่ไม่สามารถพัฒนาได้ ผู้เรียนระดับนี้ขาดความสามารถและศักยภาพที่จะเรียนรู้รวมถึงมีนิสัยต่อต้าน หัวรั้น ไม่ยอมฟังใคร เอาแต่ใจตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ยอมรับคำแนะนำหรือการพัฒนาแบบใด ๆ ทั้งสิ้น มุ่งแต่ความสะดวกสบายเพลิดเพลินไปวัน ๆ ให้ความสำคัญแต่ความสนุกสนาน ไม่สนใจพัฒนาความคิดสติปัญญาและพฤติกรรมของตนเอง หลีกเลี่ยงอุปสรรคปัญหาที่ทำให้ตนเองรู้สึกอึดอัดใจ ยึดติดแต่ความคิดเห็นของตนเองเป็นสำคัญโดยไม่สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นผู้แก้ปัญหา สอนให้รู้ได้แต่เพียงตัวบทคือพยัญชนะหรือถ้อยคำ ไม่อาจเข้าใจหรือตีความหมาย (P.A. Payutto, 2021) Prawimolsilajan (1953) กล่าวว่า เป็นผู้มีกิเลสหนาปัญญาหยาบ หาอุปนิสัยมิได้เลย ไม่สามารถจะบรรลุธรรมพิเศษได้ เปรียบได้กับดอกบัวเหล่าที่ 4 (ปทปรมะ) ที่ดอกยังเล็กจมอยู่ใต้โคลนตมซึ่งมีหน่อเนื้อยังอ่อน ยังไม่สามารถพ้นจากก้นของน้ำได้และจะกลายเป็นเหยื่อของปลาและเต่าหรือสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ที่เข้ามาแหะกินซึ่งไม่มีโอกาสไผ่ล้นเหนือน้ำเพื่อรอแสงอาทิตย์ เป็นผู้มีความปัญญา ปลดปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ขาดความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน

สรุปได้ว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีระดับสติปัญญา ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาการแตกต่างกันอันเกิดจากพันธุกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและสิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การปฏิสัมพันธ์ในสังคม โดยแบ่งเป็น 4 ระดับเปรียบกับดอกบัว 4 เหล่า ได้แก่ ระดับที่ 1 ผู้เรียนที่มีสติปัญญาสูง เป็นนักเรียนที่เรียนรู้ได้ไว เข้าใจอะไรได้ง่าย มีแรงจูงใจสูงโดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นใดๆ เพียงแต่ครูกล่าวถึงหัวข้อที่จะสอนย่อมสามารถทำความเข้าใจได้เหมือนดอกบัวพันธุ์น้ำเมื่อแสงอาทิตย์กระทบเท่านั้นก็แบ่งบาน ระดับที่ 2 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญานกลาง เป็นนักเรียนที่ทำความเข้าใจได้เมื่อครูขยายความเพิ่มเติม อธิบายเสริมในเรื่องที่สอนเหมือนดอกบัวพันธุ์น้ำรอวันพ้นน้ำและแสงอาทิตย์กระทบจึงแบ่งบาน ระดับที่ 3 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำซึ่งพอแนะนำได้ เป็นนักเรียนที่ครูจะต้องคอยพร่ำบอกและแนะนำอยู่เสมอ คอยผลักดันให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และนำไปฝึกหัดปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ ด้วยความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อจึงจะประสบความสำเร็จได้เหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำรอวันชูดอกให้ไผ่ล้นเหนือน้ำถึงจะแบ่งบานเมื่อต้องแสงอาทิตย์ และระดับที่ 4 ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาจำกัดที่ไม่สามารถเรียนรู้หรือพัฒนาได้เลยหรือเป็นคนดื้อรั้น ไม่ยอมรับการตักเตือนใด ๆ ยึดแต่ความรู้สึกตัวเองเป็นใหญ่ ไม่เปิดใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่สนใจใฝ่ใจแม้จะมีคนปรารถนาดีคอยชี้แนะแนวทางให้ ใช้ชีวิตสนุกไปวัน ๆ ขาดเป้าหมายชีวิตเหมือนดอกบัวที่จมปักใต้โคลนตม หาแสงสว่างไม่พบจึงมีชีวิตที่มีชีวิตแต่มีขบอดและมักกลายเป็นเหยื่อของคนที่ฉลาดกว่าอยู่เสมอ

ปรับท่าทีจิตครูต่อนักเรียน 4 ระดับด้านสติปัญญาการเรียนรู้ตามหลักบัว 4 เหล่า ด้วยหลักพรหมวิหารธรรม 4 (Adaptation teachers' aspects towards the levels of students' intellect in learning according to the four kinds of persons with the four sublime states of mind)

การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาความสามารถต่างกันให้เกิดการเรียนรู้เท่าเทียมกันเป็นไปได้ยาก เพราะครูไม่สามารถนำเทคนิควิธีการสอนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมาใช้กับนักเรียนทุกคนในการจัดกิจกรรมครั้งหนึ่ง ๆ ได้ ยิ่งห้องเรียนมีนักเรียนจำนวนมาก ยิ่งยากต่อการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ ท่าทีจิตครูยังมีลักษณะขึ้น ๆ ลง ๆ ตามแต่สภาวะการณ์ กล่าวคือ มีดีใจ เสียใจ คิดบวก คิดลบ เป็นต้น การรักษาท่าทีจิตให้เหมาะสมในแต่ละคาบการสอนจึงเป็นเรื่องยาก บางชั้นเรียนประสบความสำเร็จทำให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจ บางชั้นเรียนล้มเหลวทำให้ครูรู้สึกผิดหวัง อย่างไรก็ตาม หากครูรู้จักปรับท่าทีจิตให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่มเป็นเบื้องต้นจะทำให้มีท่าทีของมุมมองที่สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเปิดใจกับการสอนของครูมากขึ้น

ครูแต่ละคนใช้จะมีจิตที่ประกอบด้วยพรหมวิหารแต่ละด้าน (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) อย่างสมบูรณ์ อาจจะมีมาก มีน้อยในด้านใดด้านหนึ่งแตกต่างกัน เช่น ช่วยเหลือนักเรียนเกินความสามารถของตัวเองจนกลายเป็นความทุกข์ (กรุณา) ไม่รู้จักปล่อยวาง (อุเบกขา) หรือจู้จี้จ้านักเรียนว่าต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่ตนเองสอนเท่านั้นทั้ง ๆ ที่นักเรียนมีความเก่งและรู้วิธีการเรียนรู้ของตัวเองอย่างดีซึ่งครูจะต้องใช้การชื่นชมยินดีเป็นหลัก (มุทิตา) เป็นต้น ครูจำเป็นต้องบริหารจัดการจิตตัวเองให้มีเท่าที่ตามหลักพรหมวิหาร 4 แต่ละด้านอย่างสอดคล้องกับระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนจึงจะทำให้การสอนของครูประสบความสำเร็จและนักเรียนเปิดใจเรียนรู้อย่างเต็มที่ คณะผู้เขียนจึงขอเสนอวิธีการปรับทำที่จิตครูให้ไปตามหลักพรหมวิหาร 4 แต่ละด้าน เพื่อให้ครูวางจิตอย่างเหมาะสมต่อนักเรียนที่มีสติปัญญาการเรียนรู้ต่างกัน รายละเอียดดังนี้

1. ปรับทำที่จิตครูด้วยความรัก (เมตตา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญานกลาง (บัวปริ่มน้ำ)

นักเรียนที่มีสติปัญญาความสามารถระดับปกติในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ มีเป็นส่วนใหญ่เมื่อเทียบกับผู้เรียนระดับสติปัญญาสูงหรือผู้เรียนระดับสติปัญญาต่ำ ครูจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นหลัก ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีสติปัญญาสูงหรือมีปัญหาเท่านั้น บ่อยครั้งที่ครูให้ความสำคัญกับเด็กที่มีปัญหาเพราะต้องการให้เขาพัฒนาได้ทัดเทียมกับนักเรียนปกติทั่วไป จึงมีความคิดที่ว่าจะต้องเคี่ยวเข็ญเขา จนบางครั้งละเลยและลืมใส่ใจผู้เรียนระดับปกติไปซึ่งอาจนำไปสู่การฉุนเฉียวเพราะไม่สามารถรักษาความรู้สึกของตัวเองได้ดีเพียงพอ เกิดความเหน็ดเหนื่อย หงุดหงิดรำคาญใจและอาจจมปักในความเครียดหรือความผิดหวังที่ตนเองไม่สามารถทำให้เด็กพัฒนาได้เท่ากับนักเรียนคนอื่น ๆ ครูจำเป็นต้องหันมาใส่ใจและดูแลผู้เรียนซึ่งเป็นนักเรียนส่วนใหญ่ของห้องเรียน แน่แน่นอนว่าลักษณะจิตครูที่มีต่อผู้เรียนต้องมีความเมตตาเสมอกัน ไม่ต้องการทิ้งผู้เรียนคนใดไว้ข้างหลัง อย่างไรก็ตามแม้ว่าครูจะมีความสามารถขนาดไหน ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการเท่ากัน ดังนั้น นักเรียนที่มีระดับสติปัญญานกลางซึ่งเป็นกลุ่มหลักของห้องเรียน ครูจะต้องปรับทำที่จิตตัวเองให้มีความรักความเมตตา เช่น ไม่นำอารมณ์หงุดหงิดขุ่นเคืองของตัวเองที่เกิดจากการกระทำของผู้เรียนบางคนมาลงที่ผู้เรียนส่วนใหญ่เพราะไม่มีใครต้องการเป็นที่รองรับอารมณ์เสียของผู้อื่น เป็นต้น จะต้องมียุติที่คิดมุ่งให้ศิษย์นั้นประสบแต่ความสุข ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาการเรียนรู้ของศิษย์ สอดส่องดูแล แม้จะว่ากล่าวตีสอนแต่กระทำไปด้วยความรักและเมตตา รวมถึงยังต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้ยึดถือเป็นแบบอย่างได้ (Junpong & Udtasuk, 2019) ครูต้องฝึกถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนกลุ่มนี้มาไว้ที่ตัวเอง (เอาใจเขามาใส่ใจเรา) โดยเข้าใจความรู้สึกที่เขาเปิดใจอยากจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครูสอนและพยายามทำความเข้าใจเมื่อครูอธิบายขยายความเพิ่มเติม รับรู้ความสนใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนหรือกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น เต็มใจมอบแบ่งปันความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้กับนักเรียนแบบไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ แม้กระทั่งชื่อเสียง จิตครูจึงจะมีความรักความเมตตาที่บริสุทธิ์อย่างแท้จริง

2. ปรับทำที่จิตครูด้วยความปรารถนาดีคิดช่วยเหลือ (กรุณา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญานต่ำ (บัวใต้น้ำ)

นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ ครูจะต้องใส่ใจเป็นพิเศษ กล่าวคือ นอกจากจะมีความเมตตาเป็นพื้นฐานแล้วจะต้องให้ความเห็นใจมากขึ้นและจะต้องมีจิตกรุณาคือคิดอยากจะช่วยเหลือให้เขาพ้นไปจากสภาพความยากลำบากนั้นให้ได้ ไม่ปล่อยให้เขาเป็นไปตามยถากรรม แต่จะต้องสร้างบริบทหรือจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้มากขึ้นกว่านักเรียนกลุ่มระดับสติปัญญานกลาง เพราะหากครูปล่อยปละละเลย นักเรียนจะตามไม่ทันเพื่อนร่วมชั้นคนอื่น ๆ นำไปสู่การละทิ้ง ไม่สนใจในบทเรียนหรือการเรียนรู้กลายเป็นเด็กชายขอบของห้องเรียนและอาจทำให้เด็กออกกลางคันได้ ครูจะต้องมีทำที่จิตที่เปิดกว้างโดยจะต้องนึกถึงจิตใจผู้เรียนว่าเขาอยากจะได้เรียนทันเพื่อน ไม่นำมาทำที่ทัศนคติด้านลบ เช่น ความรู้สึกเหนื่อยหน่ายรำคาญใจที่ว่าเด็กกลุ่มนี้พัฒนายากเป็นคนถ่วงความเจริญของเด็กคนอื่น ๆ เป็นต้น มาเป็นกำแพงกั้นจิตกรุณาของครู ครูต้องเปิดใจให้กว้างเพื่อรับรู้ความยากลำบากในการเรียนรู้ที่เด็กต้องเผชิญ เช่น ความรู้สึกอายนที่เรียนไม่ทันเพื่อน ๆ ไม่กล้าสอบถามเมื่อไม่เข้าใจเพราะจะถูกมองว่าโง่ เป็นต้น ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความเครียดและอาจท้อแท้ในการเรียนรู้ได้ ดังนั้น ครูต้องปรับทำที่ของจิตเชิงความเห็นใจ คิดอยากช่วยเหลือให้เขาพ้นไปจากสภาพความยากลำบากที่กำลังเผชิญ ไม่นึกตำหนิหรือรู้สึกรำคาญกับอาการที่เด็กไม่ได้ตั้งใจตัวเองตามที่ตนพยายามช่วยซ้ำแล้วซ้ำเล่า หากครูมีทำที่จิตเช่นนี้จะทำให้ตัวครูเองมีพฤติกรรมด้านบวกที่แสดงออกไปให้นักเรียนได้สัมผัสถึงความกรุณา

ที่ครูมี เช่น สอนเสริมหลังคาบเรียนปกติ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนรับรู้ได้ถึงความมุ่งมั่นทุ่มเทและเอาใจใส่ของครูส่งผลให้นักเรียนเกิดความพยายามในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

3. ปรับทำที่จิตครูด้วยการชื่นชม (มุทิตา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญาสูง (บัวเหนือน้ำ)

นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง มีความเป็นเลิศด้านการเรียนรู้ ทำที่จิตครูด้านลบอาจเกิดขึ้นได้ เช่น ความหวั่นไหว เพราะไม่ค่อยเชื่อมั่นในความรู้ของตัวเอง เป็นต้น ยิ่งยุคปัจจุบันที่นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้เองได้ผ่านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ บางเรื่องครูยังไม่ได้สอน แต่นักเรียนรู้แล้วหรือครูสอนแต่ถูกหักท้วงว่าสิ่งที่ครูสอนไม่ถูกต้องซึ่งอาจจะทำให้ครูรู้สึกท้อแท้เป็นเบียดลางหรือถูกลองภูมิและอาจนำไปสู่สถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มนี้ได้เนื่องจากเขาอาจจะแสดงความคิดเห็นว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ หรือแสดงอาการเบื่อหน่ายต่อเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนที่ตามไม่ทันและอาจจะไม่สนใจขณะครูสอน ครูจะต้องปรับเปลี่ยนทำที่จิตของตัวเองให้มีความเชื่อมั่นในตัวเองและภูมิใจในตัวนักเรียน ไม่สร้างความหวั่นไหวให้เกิดขึ้นภายในใจ โดยคิดว่านักเรียนกำลังทดสอบภูมิรู้ แต่รู้จักมอบความเมตตาแบบรู้สึกชื่นชมกับความเก่งของเขาโดยแทรกมุมมองที่ว่าเขาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและอาจจะคิดหาวิธีการเพื่อดึงความสามารถของเขาออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ช่วยแนะนำเพื่อน ๆ ที่ยังไม่เข้าใจ เป็นต้น ยังจะทำให้ให้นักเรียนกลุ่มนี้รู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง ไม่สร้างความอหังการหรือยกตนข่มท่าน ไม่หลงภูมิใจว่าตัวเก่งอยู่แล้ว ไม่ต้องเรียนรู้อะไรเพิ่มเติม แต่แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ยังไม่รู้ ซึ่งจะทำให้เขาได้พัฒนาความสามารถของตัวเองขึ้นไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ยังได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การทำใจให้เมตตาด้วยการเห็นอกเห็นใจเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียน ได้ฝึกสมองให้ทบทวนสิ่งที่รู้แล้วซึ่งจะทำให้เก็บจำความรู้นั้นได้แม่นยำขึ้นและเข้าใจมากขึ้นเพราะคนที่รู้สิ่งใดอย่างถ่องแท้ย่อมจะสามารถอธิบายให้คนอื่นฟังได้อย่างแจ่มแจ้งเช่นกัน นอกจากนี้ ยังทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก แสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพเหมาะสมและรู้จักให้เกียรติคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนซึ่งจะทำให้บรรยากาศเต็มไปด้วยความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

4. ปรับทำที่จิตครูด้วยการปล่อยวาง (อุเบกขา) ต่อนักเรียนที่มีระดับปัญญาจำกัด (บัวใต้ตม)

ครูไม่ใช่ผู้วิเศษที่จะเสกสรรปั้นแต่งให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้ทุกคน หากนักเรียนไม่มีพื้นฐานความรู้เดิมแน่นพอและจะไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แม้ครูจะทุ่มเทมากแค่ไหนเพราะนักเรียนบางคนมีข้อบกพร่องบางประการที่ไม่สามารถสอนได้ แต่ก่อนที่ครูจะใช้ท่าทีของจิตในการปล่อยวาง ครูจะต้องใช้ทั้ง 3 ข้อ (เมตตา กรุณา มุทิตา) ข้างต้นเสียก่อน ไม่ใช่ปล่อยทิ้งตั้งแต่แรก เพราะการปล่อยวางกับการปล่อยทิ้งมีนัยยะต่างกัน กล่าวคือ การปล่อยทิ้งเป็นลักษณะของจิตที่ยังไม่ได้พยายามลงมือทำอุปมาเหมือนนักมวยโยนผ้าขาวย้อมแพ้ทั้งที่ยังไม่ได้ขึ้นบนเวทีชก แต่การปล่อยวางคือการพยายามช่วยจนสุดความสามารถ เมื่อไม่สามารถช่วยให้ถึงต้องทำใจให้ยอมรับว่านักเรียนแต่ละคนมีข้อจำกัดด้านการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ดังที่ P.A. Payutto (2020) กล่าวว่า ความวางเฉยในที่นี้ คือ ความเรียบสงบของจิตที่เป็นกลาง ๆ ไม่เอนเอียงไปข้างโน้นข้างนี้และเป็นการเฉยรู้ คือรู้ทันจึงเฉย ไม่ใช่เฉยไม่รู้หรือเฉยเพราะไม่รู้ (เฉยเมย) เป็นการเฉยดูอย่างรู้ทันและพร้อมที่จะทำการเมื่อถึงจังหวะ ดังนั้น การจะใช้ข้อนี้ครูจะต้องพยายามให้ถึงที่สุดก่อน จากนั้นจึงค่อย ๆ ทำใจให้ปล่อยวาง มิเช่นนั้น จิตของครูจะถูกกลากลงให้จมกับความเครียดภายใต้ทัศนคติลบที่ดำเนินตัวเองว่า ตนไม่สามารถสอนนักเรียนทุกคนให้ประสบความสำเร็จได้ ครูต้องแทรกมุมมองที่ว่าความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับนักเรียนด้วยเพราะการเรียนรู้เป็นส่วนผสมระหว่างครู นักเรียนและสิ่งแวดล้อม หากนักเรียนมีนิสัยร้นเกินกว่าที่ครูจะเคี่ยวเข็ญได้ แม้ครูจะพยายามสักปานใดย่อมหาได้มีความหมายใดๆ ไม่ ดังนั้น ในชั้นเรียนจึงมักพบเจอนักเรียนที่มีลักษณะเช่นนี้ซึ่งอาจจะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD: Learning Disability) หรือเด็กมีพฤติกรรมรุนแรงเกินความสามารถที่ครูจะรับไหว จำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกระดับความสามารถ ทุกเชื้อชาติ ภาษาและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยรับผู้เรียนเข้ามาเรียนรวมกันตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา และจัดให้มีบริการเสริมตามความต้องการของแต่ละบุคคล การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นความพยายามที่จะจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน (Office of the Royal Society, 2015)

การปรับท่าทีจิตครูที่มีต่อนักเรียนกลุ่มนี้จึงต้องทำจิตให้ปล่อยวางโดยการยอมรับและให้อภัย ไม่ไปจมกับความคิดเครียดที่ไม่สามารถช่วยนักเรียนได้ เพียงแต่ป้องกันและควบคุมไม่ให้เกิดการกระทำของเขาเป็นอันตรายต่อตัวเขาเองและนักเรียนคนอื่น ๆ

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร 4 แต่ละข้อแสดงถึงท่าทีของจิตครูที่มีต่อนักเรียนแต่ละระดับสติปัญญาการเรียนรู้ ครูจะใช้ลักษณะท่าทีจิตประเภทใดต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ หากนักเรียนมีระดับสติปัญญาความสามารถปานกลางซึ่งเป็นนักเรียนส่วนใหญ่ของชั้นเรียน ครูจะต้องมีท่าทีจิตเมตตาที่มีความรักความปรารถนาที่ต้องการให้เขาประสบความสำเร็จ มีความสุข หากนักเรียนมีระดับสติปัญญาความสามารถต่ำ ครูจะต้องมีท่าทีจิตกรุณาที่ปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์ ด้วยการคิดช่วยเหลือ จัดสอนเสริมนอกคาบเรียน หากนักเรียนมีระดับสติปัญญาความสามารถสูง ครูจะต้องมีท่าทีจิตชื่นชมยินดี และคิดหาวิธีการดึงความสามารถของเขาออกมาใช้ช่วยเหลือเพื่อนคนอื่น ๆ หากนักเรียนมีระดับสติปัญญาจำกัด ไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการใด ๆ ครูจะต้องมีท่าทีจิตปล่อยวาง ให้อภัย เพียงแต่ระมัดระวังไม่ให้พฤติกรรมของเขาเป็นอันตรายแก่ตัวเขาเองและสังคมรอบข้างหรือจำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และจากการศึกษาที่ผ่านมาได้นำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้พัฒนาพฤติกรรมครู พบว่า ครูมีอหังการน้อย มีน้ำใจต่อนักเรียน ใช้คำพูดที่เหมาะสม ไม่ประชดประชัน ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน และคอยสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง ไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต รู้จักสร้างขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นกลางในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความรัก มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครูและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง (Kawija & Laping, 2018) เช่นเดียวกับ Plangphrapan (2003) ที่นำหลักพรหมวิหาร 4 ตามแนวพุทธไปใช้ฝึกอบรมนักศึกษาวิชาชีพรู พบว่า ค่าคะแนนของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น บทความฉบับนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า หากครูรู้จักปรับทัศนคติด้านลบของตัวเองแต่ละด้านให้เป็นท่าทีเชิงบวกโดยประยุกต์หลักพรหมวิหาร 4 มาใช้อย่างเหมาะสมจะนำไปสู่พฤติกรรมการสอนที่ดีของตัวครูเองและยังสอดคล้องกับระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละระดับซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนกลับในด้านบวกของนักเรียนเช่นเดียวกัน คณะผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์เป็นตารางสรุปให้เห็นความเชื่อมโยงดังนี้

ตาราง 1 การสังเคราะห์การปรับท่าทีจิตครูด้านลบให้เป็นบวกด้วยหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อให้สอดคล้องกับระดับความแตกต่างด้านสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่มจำแนกตามหลักบัว 4 เหล่า

ท่าทีจิตพื้นฐาน ทั่วไป (ด้านลบ)	ครู		ผู้เรียน		
	ปรับท่าทีจิตด้วยหลัก พรหมวิหาร 4 (ด้านบวก)	พฤติกรรมภายนอก	ระดับสติปัญญา การเรียนรู้	บัว 4 เหล่า	พฤติกรรมสะท้อน
ราบเรียบ, เรื่อยๆ, เอื่อยๆ, นิ่งๆ, เฉยๆ	รัก, ปรารถนาดี, ห่วงใย, จริ่งใจ (เมตตา)	ชี้แนะ, บอกกล่าว, ให้การปรึกษา, อธิบาย, อภิปราย, ขยายความ	ปานกลาง, เกณฑ์ ปกติ, รู้เข้าใจได้	ปริ่มน้ำรอพินน้ำรับ แสงอาทิตย์ถึงจะแบ่ง บาน	เคารพ, รัก, ศรัทธา, เป็นมิตร, อ่อนน้อม, ปฏิสัมพันธ์ดี
ท้อแท้, เหนื่อย, ลำบากใจ	สงสาร, เห็นใจ, ใฝ่ใจ, เอาใจช่วย (กรุณา)	กระตุ้น, ผลักดัน, เคี่ยวเข็ญ, เอาจริง, เอาจัง, ช่วยเหลือ, สอนเสริม, ติดตาม, ให้กำลังใจ	ต่ำ, พอแนะนำได้, ค่อยเป็นค่อยไป, คืบคลาน	ได้น้ำรอวันเติบโต เพื่อไหลพินน้ำต้อง แสงอาทิตย์ถึงจะแบ่ง บาน	อดกลั้น, อดทน, ขยัน, สู้, มุ่งมั่น, ตั้งใจ, ไม่ยอมแพ้, ไม่ท้อถอย

ครู			ผู้เรียน		
ท่าทีจิตพื้นฐาน ทั่วไป (ด้านลบ)	ปรับท่าทีจิตด้วยหลัก พรหมวิหาร 4 (ด้านบวก)	พฤติกรรมภายนอก	ระดับสติปัญญา การเรียนรู้	บัว 4 เหล่า	พฤติกรรมสะท้อน
ห้วนเกรง, ไม่ มั่นใจ, กล้าๆ กลัวๆ, กังวล	บันเทิง, ปิติ, พลอย ยินดี, ดีใจ, นิยมยก ย่อง (มุทิตา)	กล่าวชื่นชม, แสดง ความยินดี, ให้รางวัล , สนับสนุน, ส่งเสริม	สูง, เลิศ, เก่ง, อัจฉริยะ, พุ่ง ทะยาน	เหนือน้ำรอ แสงอาทิตย์จะแบ่ง บานทันที	ภูมิใจ, มั่นใจ, กล้า แสดงออก, มีน้ำใจ
เฉยเมย, ปล่อย ปละละเลย, ไม่ แยแส	ยอมรับ, ปล่อยวาง, ให้อภัย, ไร้อคติ (อุเบกขา)	คอยดู, ควบคุม, จัดการ, คาดโทษ, เฝ้าระวัง, ตักเตือน	ต่ำ, จำกัด, อับจน, ด้อย, ถอยหลัง	จมโคลนตมไม่อาจ แบ่งบาน, ตกเป็น เหยื่อสัตว์น้ำชนิด ต่างๆ	ยำเกรง, นับถือ, ให้ เกียรติ, อยู่ใน กฎระเบียบ, ควบคุมตนเอง

สรุป (Conclusion)

พฤติกรรมแสดงออกของครูที่มีต่อนักเรียนจะตึงต้านขึ้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตใจเป็นสำคัญ ครูจะต้องรู้จักปรับท่าทีจิตให้ยึดโยงกับหลักพรหมวิหาร 4 แต่ละด้านอย่างสอดคล้องกับระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างกัน ได้แก่ 1) นักเรียนที่มีสติปัญญาระดับสูงเปรียบได้กับบัวพันธุ์น้ำเพียงรอแสงอาทิตย์ก็จะแบ่งบาน เป็นนักเรียนที่เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว สติปัญญาไว เข้าใจอะไรได้ง่ายเพียงยกหัวข้อขึ้นกล่าวหรือเรียนเป็นครั้งแรก ครูจะต้องปรับท่าทีจิตพื้นฐานด้านลบจากความรู้สึกขาดความเชื่อมั่น เกรงใจ กล้า ๆ กลัว ๆ ให้รู้จักชื่นชมยินดี ยกย่อง อีกทั้ง พยายามดึงความสามารถของนักเรียนกลุ่มนี้ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนคนอื่น ๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังความมั่นใจและยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยะภายในตัวเขาเอง อีกทั้ง ยังทำให้นักเรียนได้พัฒนาต่อยอดความรู้ความสามารถให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจ มั่นใจและกล้าแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 2) นักเรียนที่มีสติปัญญาระดับปานกลางเปรียบได้กับบัวพันธุ์น้ำที่จะโผล่พ้นเหนือน้ำและรอแสงอาทิตย์ตกกระทบถึงจะแบ่งบาน เป็นนักเรียนที่มีสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปกติรู้เข้าใจได้หากได้รับการอธิบาย ขยายความเพิ่มเติม ครูจะต้องปรับท่าทีจิตจากนิ่ง ๆ เรื่อย ๆ เอื่อย ๆ เป็นความรักความเมตตา สร้างจิตปรารถนาดี แสดงออกถึงความจริงใจซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความรักและศรัทธา รู้สึกเป็นมิตรส่งผลให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อครู 3) นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำเปรียบได้กับบัวใต้น้ำที่รอให้กังหันเจริญเติบโตและโผล่พ้นน้ำเพื่อรอรับแสงอาทิตย์และจะแบ่งบานในวันต่อๆ ไปซึ่งเป็นนักเรียนที่พอจะแนะนำได้ฝึกได้ ครูจะต้องปรับท่าทีจิตจากเหนียวหนำๆ ท้อแท้เป็นความสงสารเห็นใจ ใช้การกระตุ้นด้วยกิจกรรมที่หลากหลายบ่อย ๆ หรือสอนเสริมเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนมุ่งมั่นทุ่มเท ไม่ยอมแพ้ กระตือรือร้นในการเรียนรู้และ 4) นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาจำกัดเปรียบได้กับบัวใต้ตมซึ่งมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ที่ไม่สามารถพัฒนาได้และอาจมีพฤติกรรมรุนแรง ครูจะต้องปรับท่าทีจิตจากเฉยเมย ปล่อยปละละเลย ไม่แยแสเป็นการยอมรับ ปล่อยวาง ขณะเดียวกัน คอยเฝ้าระวังและควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งจะทำให้เด็กอยู่ภายใต้กฎกติกาหรืออาจใช้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม นอกจากนี้ การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ปรับท่าทีจิต จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งในแต่ละด้าน (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) รวมถึงหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและควรเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพุทธธรรม หากมีประสบการณ์ในการฝึกสติปัฏฐาน 4 หรือการฝึกสมาธิ เป็นต้น (Klangphrapan, 2003) ยิ่งจะส่งผลให้ครูมีคุณภาพจิตสูงและมีแนวคิดเติบโต (Growth Mindset) ประดุจดั่งพระพรหมและจะกลายเป็นครูมืออาชีพที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูสมบูรณ์ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมการสอนเป็นไปในทางที่ดีและจะมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้สะท้อนกลับของนักเรียนเช่นเดียวกัน

References

- Chatterjee, R. (2018). The social significance of Brahmavihāra and its relation to nature. *IJCRT*, 6(1), 1124–1129.
- Das, C. B., & Barik, B. (2020). Ethical importance of Brahmavihāra in Buddhism. *Philosophy and the Life-world*, 22(1), 39–47.
- Gautami, A. S., Yanti, E., Susato, T., & Syah, R. (2023). Development of the Brahma-Vihara attitude measurement instrument among Buddhist adolescents. *Edukasi*, 17(1), 29–37.
- Jindasawad, W. (2021). Students aid system based on the four Brahmavihāra. *Journal of BovornMulti-Education and Human Social Sciences*, 2(2), 33–40.
- Jirawattanased, W. (2016). The digital generation kinds within social media society and social learning. *Journal of Education Futurology*, 1(1), 1–11.
- Junpong, P., & Udtaisuk, D. (2019). A conceptual model of Metta (Loving-Kindness) engagement in Thai classical music teaching of Assistant Professor Sangobseuk Thamviharn. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(6), 1487–1506.
- Kawija, T., & Laping, U. (2018). Application of the Brahmavihāra principles in teaching of the teachers of Municipal School 1, Ban Klang, Mueang District, Lamphun Province. *Journal of Buddhist Studies*, 9(2), 115–132.
- Kittisophano, K., Buddhasatsattha, P., & Buddhisaro, P. R. (2018). The interpretation of Buddhist symbols: Symbols of lotus on logo of the Buddhist Management Major. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 1(1), 39–56.
- Klangphrapan, M. (2003). *A development of the four divine states of teacher students in Rajabhat Institute based on Buddhist training and self-directed learning* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Kumkeiw, W. (2002). A critique of Buddhism's "Compassion". *MANUTSAT PARITAT: Journal of Humanities*, 24(1), 15–19.
- Linhoo, M. (2018). The teacher and guidance in the 21st century. *Journal of Saengkhomkham Buddhist Studies*, 3(2), 179–195.
- Linhoo, M. (2021). The contemplation for developing the teacher characteristics in the 21st century: The pre-service teachers. *Journal of Humanities and Social Science Surattthani Rajabhat University*, 13(2), 179–191.
- Linhoo, P. F. B., & Linphoo, M. (2023). The four beliefs and the development of teacher spirit: Meaning, components and application. *Education Journal Faculty of Education Kamphaengphet Rajabhat University*, 7(14), 90–105.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Mamsane, K. (2016). Deployment of the main Brahmavihāra 4 and personnel management. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 1(2), 38–49.

- Mokharat, B. (2017). The relationship between Brahmavihāra and ethics of teacher towards students. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 4(1), 1–14.
- Nareerak, P. (2023). William Shakespeare: Reflections on the four sublime states of mind in *The Tempest*. *Theory and Practice in Language Studies*, 13(2), 494–500.
- Office of the Royal Society. (2015). *Temporary educational dictionary*. Bangkok: Office of the Royal Society.
- P.A. Payutto, P. B. (2007). *A constitution for livings: Buddhist principles for a fruitful and harmonious life* (81st ed.). PIMSUAY Printing House.
- P.A. Payutto, P. B. (2020). *Easy happiness and difficult suffering*. Book Smile Printing House.
- P.A. Payutto, P. B. (2021). *Dictionary of Buddhism* (43rd ed.). Retrieved from https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/dictionary_of_buddhism_pra-muan-dhaama.pdf
- Pannawaro, K. (2017). Principles of 4 growth in daily life. *Journal of Philosophical Vision*, 22(1), 64–71.
- Panyawutto, R. B. (2023). The guidelines for promoting human reign according to the four Brahma Vihāra principles for education administrators in the 21st century. *Journal of Mani Chetta Ram Wat Chommani (JMCR)*, 5(3), 100–117.
- Phoyen, K. (2016). Learning management for happiness of learning. *Educational Journal of Silpakorn University*, 3(2), 121–131.
- Piyawannano, P. W. (2021). Anger management by using Buddhist mercy to resolve conflict between Russia and Ukraine. *The Journal of Sirindhornparidhat*, 23(2), 27–40.
- Prawimolsilajan. (1953). *The lotus and Buddhism*. Retrieved from <https://opacimages.lib.kmitl.ac.th/medias/b00287442/ดอกลำดวนกับพระพุทธศาสนา.pdf>
- Saengphare, J., & Peerapornwiput, A. (2020). The four lotus philosophies: Paradigm of educational management according to the Buddhist concept in the 21st century. In *The 2nd national academic conference* (pp. 266–276). Mahamakut Buddhist University.
- Shotintharo, S. (2014). The letting go on the path of Buddhism. *Journal of Nakhonratchasima College*, 8(1), 65–73.
- Suratesho, T. (2012). *Dhammasaratapani*. Foundation of Buddhist Philosophy. Retrieved from <https://drive.google.com/uc?export=download&id=0B6DDSmuXRb72cVpNWWJ6dXBWVms>
- Suteetorn, B. (2021). The impacts of social media on adolescents. *Journal of Public Relations and Advertising*, 14(1), 34–48.
- Swe, M. U. (1985). *Brahmavihāra Dhamma*. Buddha Dharma Education Association.
- Wongmontha, O. (2009). Lotus from the mud to worship. *Rusamilae Journal*, 30(2), 24–28.